HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

20 iulie 2017*

„Trimitere preliminară – Cooperare judiciară în materie civilă – Regulamentul (CE) nr. 44/2001 – Articolul 9 alineatul (1) – Articolul 11 alineatul (2) – Competență judiciară în materie de asigurări – Acțiune directă a persoanei vătămate împotriva asigurătorului – Acțiune a angajatorului persoanei vătămate, o instituție de drept public, cesionar legal al drepturilor angajatului său, împotriva asigurătorului autovehiculului implicat – Subrogare”

În cauza C-340/16,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria), prin decizia din 25 mai 2016, primită de Curte la 16 iunie 2016, în procedura

Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG

împotriva

Mutuelles du Mans assurances – MMA IARD SA,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul L. Bay Larsen, președinte de cameră, și domnii M. Vilaras, J. Malenovský, M. Safjan (raportor) și D. Šváby, judecători,

avocat general: domnul M. Bobek,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru la Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG, de H. H. Toriser, Rechtsanwalt;

— pentru Mutuelles du Mans assurances – MMA IARD SA, de M. Angerer, Rechtsanwalt;

— pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de F. Di Matteo, avvocato dello Stato;

— pentru Comisia Europeană, de M. Heller și de M. Wilderspin, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 18 mai 2017,

* Limba de procedură: germana.

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 9 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74) coroborat cu articolul 11 alineatul (2) din același regulament.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG (denumită în continuare „KABEG”), o instituție de drept public cu sediul la Klagenfurt am Wörthersee (Austria), care exploatează instituții sanitare, pe de o parte, și Mutuelles du Mans assurances – MMA IARD SA (denumită în continuare „MMA IARD”), o societate de asigurări cu sediul în Franța, pe de altă parte, în legătură cu cererea de despăgubire formulată de KABEG în temeiul plății în continuare a remunerației unuia dintre angajații săi pentru o perioadă de incapacitate de muncă temporară care a urmat unui accident de circulație survenit în Italia, în care au fost implicați acest angajat și un autovehicul acoperit de o asigurare de răspundere civilă încheiată la MMA IARD.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Regulamentul nr. 44/2001

3 Considerentele (11)-(13) ale Regulamentului nr. 44/2001 aveau următorul cuprins:

„(11) Normele de competență trebuie să prezinte un mare grad de previzibilitate și să se întemeieze pe principiul conform căruia competența este determinată, în general, de domiciliul pârâtului și, astfel, trebuie să fie întotdeauna disponibilă, cu excepția câtorva situații bine definite în care materia litigiului sau autonomia părților justifică un alt factor de legătură. În cazul persoanelor juridice, domiciliul trebuie să fie definit în mod independent, în vederea ameliorării transparenței normelor comune și a evitării conflictelor de competență.

(12) În afară de instanța domiciliului pârâtului, trebuie să existe și alte instanțe autorizate în temeiul unei legături strânse între instanță și litigiu sau în scopul bunei administrări a justiției.

(13) În cazul contractelor de asigurare, contractelor încheiate cu consumatorii și a contractelor de muncă, partea defavorizată trebuie să fie protejată prin norme de competență mai favorabile intereselor sale decât normele generale prevăzute în prezentul regulament.”

4 Normele de competență stabilite în Regulamentul nr. 44/2001 figurau în capitolul II din acesta, care cuprindea articolele 2-31.

5 Articolul 2 alineatul (1) din acest regulament, care făcea parte din secțiunea 1, intitulată „Dispoziții generale”, din cadrul capitolului II menționat, avea următorul cuprins:

„Sub rezerva dispozițiilor prezentului regulament, persoanele domiciliate pe teritoriul unui stat membru sunt acționate în justiție, indiferent de naționalitatea lor, în fața instanțelor statului membru în cauză.”

6 Articolul 3 alineatul (1) din regulamentul menționat, care figura de asemenea în secțiunea 1 amintită, prevedea:

„Persoanele domiciliate pe teritoriul unui stat membru pot fi acționate în justiție în fața instanțelor unui alt stat membru numai în temeiul normelor enunțate în secțiunile 2-7 din prezentul capitol.”

7 Secțiunea 3 din capitolul II al aceluiași regulament era intitulată „Competența în materie de asigurări”. Ea cuprindea articolele 8-14 din Regulamentul nr. 44/2001.

8 Potrivit articolului 8 din acest regulament:

„În materie de asigurări, competența este determinată de prezenta secțiune, fără a aduce atingere dispozițiilor articolului 4 și articolului 5 punctul 5.”

9 Articolul 9 alineatul (1) din regulamentul menționat prevedea:

„Un asigurător care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru poate fi acționat în justiție:

(a) în fața instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia are domiciliul sau

(b) în alt stat membru, în cazul acțiunilor intentate de către deținătorul poliței de asigurare, asigurat sau un beneficiar, în fața instanțelor de la locul unde este domiciliat reclamantul […]

[…]”

10 Articolul 10 din același regulament avea următorul cuprins:

„În cazul asigurării de răspundere civilă sau al asigurării de bunuri imobiliare, asigurătorul mai poate fi acționat în justiție și în fața instanțelor de la locul unde s-a produs fapta prejudiciabilă. Același lucru este aplicabil și în cazul în care bunurile mobile și imobile sunt acoperite de aceeași poliță de asigurare, ambele categorii fiind afectate în mod negativ de același eveniment neprevăzut.”

11 Potrivit articolului 11 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001:

„Dispozițiile articolelor 8, 9 și 10 se aplică în cazul acțiunii directe introduse de persoana vătămată împotriva asigurătorului, în situația în care sunt permise asemenea acțiuni directe.”

12 Regulamentul nr. 44/2001 a fost abrogat prin articolul 80 din Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2012, L 351, p. 1). Cu toate acestea, potrivit articolului 81 al doilea paragraf din acest din urmă regulament, acesta nu se aplică decât începând de la 10 ianuarie 2015.

Directiva 2009/103/CE

13 Sub titlul „Obligația de asigurare a vehiculelor”, articolul 3 din Directiva 2009/103/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 septembrie 2009 privind asigurarea de răspundere civilă auto și controlul obligației de asigurare a acestei răspunderi (JO 2009, L 263, p. 11) prevede:

„În conformitate cu dispozițiile articolului 5, fiecare stat membru ia toate măsurile necesare pentru a se asigura că răspunderea civilă pentru pagubele produse de vehiculele care staționează în mod obișnuit pe teritoriul său este acoperită prin asigurare.

Măsurile menționate la primul paragraf stabilesc prejudiciile acoperite de asigurare, precum și termenii și condițiile asigurării.

Fiecare stat membru ia toate măsurile necesare pentru a se asigura că prin contractul de asigurare sunt acoperite și următoarele:

(a) prejudiciile cauzate pe teritoriul altor state membre, în conformitate cu legislația în vigoare în acele state;

(b) prejudiciile suferite de resortisanții statelor membre în timpul unei călătorii ce leagă direct două teritorii în care se aplică tratatul, în cazul în care nu există un birou național al asigurătorilor pentru teritoriul traversat; în acest caz, paguba sau vătămarea se despăgubește în conformitate cu legislația internă privind asigurarea obligatorie în vigoare în statul membru pe teritoriul căruia staționează în mod obișnuit vehiculul.

Asigurarea prevăzută la primul paragraf acoperă în mod obligatoriu prejudiciile materiale și vătămările corporale."

14 Potrivit dispozițiilor articolului 18 din această directivă, intitulat „Dreptul de acțiune directă":

„Statele membre se asigură că persoanele vătămate în urma unui accident cauzat de un vehicul acoperit de asigurarea menționată la articolul 3 dispun de un drept de acțiune directă împotriva întreprinderii de asigurare care acoperă răspunderea civilă a persoanei responsabile."

Litigiul principal și întrebările preliminare

15 La 26 martie 2011 a avut loc un accident de circulație în Italia, în care au fost implicați un angajat al KABEG domiciliat în Austria, ca biciclist, și un autovehicul acoperit de o asigurare de răspundere civilă încheiată la MMA IARD. Angajatul respectiv a suferit diverse răni în urma acestui accident.

16 KABEG a sesizat Landesgericht Klagenfurt (Tribunalul Regional Klagenfurt, Austria) pentru a solicita obligarea MMA IARD la repararea unui prejudiciu în valoare de 15 505,64 euro, la care se adaugă dobânzile și cheltuielile de judecată. KABEG a arătat că a plătit în continuare remunerația angajatului său, victimă a accidentului de circulație, pe durata concediului medical care a urmat acestui accident. Pe acest temei, ea s-ar subroga în drepturile pecuniare ale acestui angajat până la concurența sumei respective.

17 KABEG consideră că competența teritorială a Landesgericht Klagenfurt (Tribunalul Regional Klagenfurt) este întemeiată pe articolul 9 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001 coroborat cu articolul 11 alineatul (2) din același regulament. În plus, ea arată că acțiunea introdusă în paralel de angajatul său este pendinte în fața aceleiași instanțe, care și-ar fi însușit deja competența.

18 MMA IARD a ridicat o excepție de necompetență, susținând că secțiunea 3 din capitolul II din regulamentul menționat stabilește un sistem propriu de soluționare a conflictelor de competență în materie de asigurări. Potrivit considerentului (13) al aceluiași regulament, normele speciale de competență prevăzute de această secțiune ar urmări să protejeze partea defavorizată. KABEG, în calitate de angajator, nu se poate prevala de o asemenea protecție.

19 Landesgericht Klagenfurt (Tribunalul Regional Klagenfurt) a respins această excepție pentru motivul că, întrucât KABEG este doar subrogată în drepturile angajatului său, ea se poate prevala de articolul 9 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001 coroborat cu articolul 11 alineatul (2) din acest regulament, din moment ce o asemenea persoană juridică ar fi – indiferent de mărimea sa – partea defavorizată într-un litigiu împotriva unei întreprinderi de asigurări.

20 MMA IARD a formulat apel împotriva acestei decizii la Oberlandesgericht Graz (Tribunalul Regional Superior Graz, Austria), care, admițând cauza de inadmisibilitate, a modificat această hotărâre și a respins acțiunea. Această instanță a arătat printre altele că trimiterea de la articolul 11 alineatul (2) din regulamentul menționat la articolul 9 alineatul (1) litera (b) din același regulament conferă persoanei vătămate, persoană fizică sau persoană juridică, dreptul de a acționa în justiție asigurătorul în fața instanței competente din statul membru unde aceasta are domiciliul sau sediul. Pe de altă parte, ar intra sub incidența noțiunii „persoană vătămată” atât victimele imediate, cât și victimele colaterale.

21 Cu toate acestea, potrivit instanței menționate, nu orice persoană vătămată beneficiază de un asemenea drept. În această privință, pentru a stabili dacă o persoană vătămată îndeplinește condițiile pentru a se prevala de acesta, ar trebui să se stabilească dacă este „defavorizată din punct de vedere economic și mai puțin experimentată din punct de vedere juridic” decât un asigurător de răspundere civilă. Această situație nu s-ar regăsi în cazul unei instituții de drept public care administrează cinci spitale, cum este KABEG.

22 KABEG a sesizat Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria) cu un recurs, invocând beneficiul articolului 9 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001 coroborat cu articolul 11 alineatul (2) din același regulament.

23 Pe de o parte, potrivit acestei instanțe, se pune problema dacă, în cazul în care s-ar considera că un solicitant nu are nevoie de protecție, acțiunea sa poate fi calificată drept o acțiune „în materie de asigurări”, în sensul articolului 8 din regulamentul menționat.

24 Pe de altă parte, instanța de trimitere ridică problema criteriilor care permit stabilirea situației de inferioritate a cesionarului legal al drepturilor unei persoane vătămate în raport cu un asigurător de răspundere civilă profesionist.

25 În aceste condiții, Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) O acțiune introdusă de un angajator național, având ca obiect compensarea prejudiciului transferat asupra sa prin plata în continuare a remunerației lucrătorului său, domiciliat pe teritoriul național, este o acțiune «în materie de asigurări» în sensul articolului 8 din Regulamentul nr. 44/2001, atunci când:
   a) lucrătorul a fost rănit în urma unui accident de circulație suferit într-un stat membru (Italia),
   b) acțiunea se îndreaptă împotriva asigurătorului de răspundere civilă a autovehiculului care a cauzat accidentul, stabilit în alt stat membru (Franța), și
   c) angajatorul este o instituție de drept public cu personalitate juridică proprie?

2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare:

Articolul 9 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001 coroborat cu articolul 11 alineatul (2) din regulamentul menționat trebuie interpretat în sensul că angajatorul care a continuat să plătească remunerația poate acționa în justiție asigurătorul de răspundere civilă pentru autovehiculul care a cauzat accidentul în fața instanței de la locul unde se află sediul angajatorului, atunci când se permite o asemenea acțiune directă?”

Cu privire la întrebările preliminare

26 Prin intermediul întrebărilor formulate, care trebuie să fie examinate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 9 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001 coroborat cu articolul 11 alineatul (2) din acest regulament trebuie să fie interpretat în sensul că un

angajator cu sediul în primul stat membru, care a continuat să plătească remunerația angajatului său absent în urma unui accident de circulație și care s-a subrogat în drepturile acestuia în raport cu societatea care a încheiat asigurarea de răspundere civilă pentru pagubele produse de vehiculul implicat în acest accident și care are sediul în al doilea stat membru, poate, în calitate de „persoană vătămată” în sensul acestei din urmă dispoziții, să acționeze în justiție această societate de asigurări în fața instanțelor din primul stat membru atunci când este posibilă o acțiune directă.

27 În această privință, trebuie amintit că secțiunea 3 din capitolul II din regulamentul menționat stabilește un sistem autonom de repartizare a competențelor jurisdicționale materie de asigurări (Hotărârea din 12 mai 2005, Société financière et industrielle du Peloux, C-112/03, EU:C:2005:280, punctul 29).

28 La fel ca în cazul materiilor referitoare la lucrători și la consumatori și după cum reiese din considerentul (13) al Regulamentului nr. 44/2001, acțiunea în materie de asigurări este caracterizată de un anumit dezechilibru între părți (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 mai 2005, GIE Réunion européenne și alții, C-77/04, EU:C:2005:327, punctul 22), pe care dispozițiile secțiunii menționate urmăresc să îl atenueze făcând ca partea defavorizată să beneficieze de norme de competență mai favorabile intereselor sale decât normele generale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 septembrie 2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse, C-347/08, EU:C:2009:561, punctul 40).

29 Întrebările instanței de trimitere cu privire la calificarea unui angajator, cesionar legal al drepturilor unei persoane vătămate, ca „parte defavorizată” provin din constatarea Curții că un organism de securitate socială, cesionar legal al drepturilor părții direct vătămate într-un accident auto, nu poate fi calificat astfel, în timp ce un având-drept al părții direct vătămate, cum ar fi un moștenitor, poate fi calificat în acest fel (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 septembrie 2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse, C-347/08, EU:C:2009:561, punctele 42 și 44).

30 În această privință, instanța de trimitere arată că, în împrejurări precum cele din cauza principală, posibilitatea unui angajator subrogat în drepturile angajatului său de a acționa în justiție asigurătorul de răspundere civilă al autorului prejudiciului în fața instanțelor din statul membru în care are sediul angajatorul ar garanta concordanța normelor de competență și, prin urmare, previzibilitatea acestora, precum și o bună administrare a justiției.

31 În consecință, trebuie să se examineze în speță problema dacă un angajator subrogat în drepturile părții direct vătămate intră în sfera noțiunii „persoană vătămată” în sensul articolului 11 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001.

32 Or, după cum a arătat avocatul general la punctul 47 din concluzii, în cadrul Regulamentului nr. 44/2001, noțiunea „parte defavorizată” are o accepțiune mai largă în materie de asigurări decât în materie de contracte încheiate de consumatori sau în materie de contracte individuale de muncă.

33 Trebuie amintit de asemenea că Curtea a statuat că trimiterea care figurează la articolul 11 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001 are ca obiect adăugarea în lista solicitanților, cuprinsă în articolul 9 alineatul (1) litera (b) din acest regulament, a persoanelor care au suferit o pagubă, fără ca cercul acestor persoane să fi fost restrâns la cele care au suferit paguba în mod direct (Hotărârea din 13 decembrie 2007, FBTO Schadeverzekeringen, C-463/06, EU:C:2007:792, punctul 26, și Hotărârea din 17 septembrie 2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse, C-347/08, EU:C:2009:561, punctul 27).

34 În plus, după cum a arătat instanța de trimitere în decizia sa de trimitere, o apreciere de la caz la caz a aspectului dacă angajatorul care continuă plata remunerației poate fi considerat drept „parte defavorizată” pentru a putea intra sub incidența noțiunii „persoană vătămată” în sensul articolului 11 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001 ar genera un risc de insecuritate juridică și ar fi împotriva obiectivului regulamentului menționat, enunțat în considerentul (11) al acestuia, potrivit căruia normele de competență trebuie să prezinte un mare grad de previzibilitate.

35 Prin urmare, este necesar să se considere că, în temeiul articolului 11 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001, angajatorii subrogați în drepturile de despăgubire ale angajaților lor se pot prevala, în calitate de persoane care au suferit un prejudiciu și indiferent de mărimea și de forma juridică a acestora, de normele de competență speciale prevăzute la articolele 8-10 din regulamentul amintit.

36 Astfel, angajatorul subrogat în drepturile angajatului său întrucât a plătit remunerația acestuia pentru o perioadă de incapacitate de muncă, care, doar în această calitate, introduce o acțiune în temeiul prejudiciului suferit de acesta, poate fi considerat defavorizat față de asigurătorul pe care îl acționează în justiție și, prin urmare, trebuie să beneficieze de posibilitatea de a introduce acțiunea respectivă în fața instanțelor din statul membru în care are sediul.

37 În consecință, un angajator subrogat în drepturile salariatului victimă a unui accident de circulație căruia i-a plătit în continuare remunerația poate, în calitate de „persoană vătămată”, să acționeze în justiție asigurătorul vehiculului implicat în acest accident în fața instanțelor din statul membru în care are sediul atunci când este posibilă o acțiune directă.

38 În această ultimă privință trebuie arătat că, în temeiul articolului 18 din Directiva 2009/103, statele membre se asigură că persoanele vătămate în urma unui accident cauzat de un vehicul acoperit de asigurarea de răspundere civilă dispun de un drept de acțiune directă împotriva întreprinderii de asigurare care acoperă răspunderea civilă a persoanei responsabile.

39 Din ansamblul considerațiilor care precedă rezultă că articolul 9 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001 coroborat cu articolul 11 alineatul (2) din acest regulament trebuie interpretat în sensul că un angajator cu sediul într-un prim stat membru care a continuat să plătească remunerația angajatului său absent în urma unui accident de circulație și care s-a subrogat în drepturile acestuia în raport cu societatea care a încheiat asigurarea de răspundere civilă pentru pagubele produse de vehiculul implicat în acest accident și care are sediul într-un al doilea stat membru poate, în calitate de „persoană vătămată” în sensul acestei din urmă dispoziții, să acționeze în justiție această societate de asigurări în fața instanțelor din primul stat membru atunci când este posibilă o acțiune directă.

Cu privire la cheltuielile de judecată

40 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

Articolul 9 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială coroborat cu articolul 11 alineatul (2) din acest regulament trebuie interpretat în sensul că un angajator cu sediul într-un prim stat membru care a continuat să plătească remunerația angajatului său absent în urma unui accident de circulație și care s-a subrogat în drepturile acestuia în raport cu societatea care a încheiat asigurarea de răspundere civilă pentru pagubele produse de vehiculul implicat în acest accident și care are sediul într-un al doilea stat membru poate, în calitate de „persoană vătămată” în sensul acestei din urmă dispoziții, să acționeze în justiție această societate de asigurări în fața instanțelor din primul stat membru atunci când este posibilă o acțiune directă.

Semnături